

TÜRKİYE'DE GÖÇ YÖNETİMİ VE ENTEGRASYON POLİTİKALARI

Alper ALTINÖZ*

Özet

Göç, insanlık tarihi boyunca gerçekleşmiş olan ve günümüzde de devam eden bir kavramdır. İnsanların yaşadıkları toprakları terk etmesi ile başlayan göç hareketi, sadece göç eden topluluğu değil, göç edilen yerde yaşayan insanları da etkilemektedir. Göç olgusu insanlık tarihi boyunca var olmuş 20.yy ile birlikte genel olarak kitlesel bir şekle dönüşmeye başlamış ve göç edilen toplumlarda da birçok değişim meydana getirmiştir. Türkiye’de bu toplumlardan birisidir ve aslında göç olgusuna yabancı bir ülke değildir. Osmanlı Devleti’nin gerçekleştirdiği hoşgörülü yönetim sayesinde birçok kişi Anadolu topraklarına göç etmiştir. Bu göçler Türkiye Cumhuriyeti’nin ilanı ile de devam etmiş ve Türkiye gerek coğrafi konumu gerekse idare etme anlayışı sebebi ile göç eden topluluklar tarafından adeta cazibe merkezi olarak görülmüştür. Bu yüzden gerçekleşen göçün yönetiminin ve göç eden toplulukların entegrasyonunun gerçekleştirilmesi zorunlu bir durum olmuştur. Birlikte yaşamının gerçekleştirilebilmesi; uyum, eğitim, istihdam ve sağlık yönünden politikaların olumlu bir şekilde hayata geçirilebilmesiyle mümkün olabilmektedir. Kurulacak bir göç bakanlığının ise bu alandaki eksiklikleri gidermede ve daha planlı politikalar üretmede büyük faydalar sağlayacağı düşünülmektedir. Planlı ve programlı entegrasyon politikalarıysa birlikte yaşama kültürünü hızlı bir şekilde gerçekleştirecektir. Bu bağlamda araştırmanın amacı göç hareketlerinin tarihsel bir bakış açısından incelenmesi ve son yıllardaki göç yönetimi ve entegrasyon politikalarının tespit edilmesidir. Araştırmada niteliksel bir yöntem uygulanmıştır. Niteliksel yöntemin betimleyici ve yorumlayıcı yaklaşımı araştırma esnasında göz önünde bulundurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, Entegrasyon, Türkiye, Yönetim

Jel Kodları: F22, Z13, N45, L38

* Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, alperaltinoz89@gmail.com.

ORCID: 0000-0003-2429-1183

Alındığı Tarih : 23.11.2023

Kabul Edildiği Tarih : 12.05.2024

Açık Erişim Tarihi : 28.06.2024

Immigration Management and Integration Policy in Turkey

Abstract

Migration is a concept that has taken place throughout human history and continues today. The migration movement, which starts with people leaving their homeland, affects not only the migrating community but also the people living in the place of migration. The phenomenon of migration has existed throughout the history of mankind, and with the 20th century, it generally began to take a mass form and brought about many changes in the societies to which migration occurred. Turkey is one of these societies and is actually not unfamiliar with the concept of migration. Thanks to the tolerant administration of the Ottoman Empire, many people migrated to Anatolian lands. These migrations continued with the proclamation of the Republic of Turkey and Turkey was seen as a center of attraction by the migrated communities due to its geographical location and understanding of governance. Therefore, the management of the migration and the integration of the migrant communities has become a necessity. The realization of coexistence can only be possible through the positive implementation of policies in terms of harmonization, education, employment and health. It is believed that establishing a Ministry of Migration would greatly help address the deficiencies in this area and produce more planned policies. Planned and programmed integration policies will rapidly realize the culture of living together. In this context, the aim of the research is to analyze migration movements from a historical perspective and to identify migration management and integration policies in recent years. A qualitative method was applied in the research. The descriptive and interpretative approach of the qualitative method was taken into consideration during the research.

Keywords: Migration, Integration, Turkey, Management

Jel Codes: F22, Z13, N45, L38

Giriş

Göç hem göç eden toplulukların üzerinde, hem de göç edilen yerdeki insanlar ve devlet mekanizmaları üzerinde etkiler bırakan bir harekettir. Göç hareketinin gerçekleşmesi sonrası toplumlarda nüfus yapısı, kültürel değerler ve ekonomi hayatında değişimler meydana geleceği gerçektir.

Tarihsel dönemlerde bakıldığında ise topluluklar, içinde buldukları toplumları terk ederek göç hareketinde bulunmuşlardır. Fakat bu hareketlerin herhangi kanuni bir boyutu

olmamış, göç edilen süreçten sonra sadece hayata geçirilen sınırlı sayıda yerel entegrasyon politikaları ile yetinilmiştir. Özellikle Kırım Savaşı ile başlayan ve cumhuriyetin ilanına kadar olan süreçte yaşanan göç dalgaları, Anadolu Coğrafyasının demografik yapısında büyük değişimler meydana getirmiş, birlikte yaşama süreci genel olarak yerel halklar tarafından tesis edilmeye çalışılmış ve göçün herhangi hukuksal bir boyutu olmamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile göç dalgaları devam etmiş fakat bu göç dalgalarının yönetimi daha programlı bir şekilde gerçekleşmeye başlamıştır. Günümüzde ise göç artık tamamen hukuksal boyutları olan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Dünya nüfusu hızlı bir şekilde artmakta, göçlerde kitlesel bir hal almaya başlamaktadır. Göç kavramının hukuksallaşması ile göç eden insanlarda uluslararası kuruluşlar tarafında belirli sınıflandırmalara tabi tutulmuş, göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi kavramlarla tanımlanmaya başlanmıştır. Göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi kavramlarla tanımlanmaya başlanmasında devlet yapılarındaki değişimin etkisi olduğu söylenebilir.

2011 yılından sonra Suriye iç savaşıyla beraber başlayan göç dalgası, cumhuriyet tarihinin en büyük göç dalgası olarak nitelendirilmektedir. Savaş sonrası yaşanan göçler neticesinde Türkiye dünyada en çok göçmen barındıran ülke konumuna gelmiştir. Bu göç dalgasıyla birlikte göç yönetimi ve entegrasyon politikalarında da değişimler yaşanmaya başlamış ve yeni adımlar atılmıştır. İnternetin yaygın kullanımı ve görsel medyaysa kültürel entegrasyonu kolaylaştırmış, birlikte yaşama süreci eğitim, uyum, sağlık ve istihdam konularında yoğunlaşmıştır.

Bu bilgiler ışığında araştırmanın amacı, göç hareketlerinin tarihsel bir bakış açısından incelenmesi ve son yıllardaki göç yönetimi ve entegrasyon politikalarını tespit etmektir. Türkiye'nin göç yönetimi ve entegrasyon politikalarının incelenmesi bu araştırmanın temel amacıdır. Araştırmanın hazırlanmasında niteliksel bir yöntem uygulanmıştır. Niteliksel yöntemin betimleyici ve yorumlayıcı yaklaşımı araştırma esnasında göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada göç ile ilgili kavramlar açıklanmış, sonrasında Türkiye'deki göç yönetimi ve hareketleri tarihsel bir bakış açısıyla incelenmiş ve 2011 sonrası entegrasyon politikaları açıklanmıştır.

1. Göçün Yapısı ve Önemli Kavramlar

1.1. Göç

Göç, insanın varoluşu ve toplum haline gelmesinden itibaren var olan bir olgudur. Tarih boyunca insanlar çeşitli sebepler ile göç hareketlerinde bulunmuşlar ve yaşadıkları toprakları

terk etmişlerdir (Akdoğan, 2019, s. 6). Genel olarak göç, şahısların, toplumsal grupların, coğrafi, iktisadi, siyasi sebeplerle süreç ve mekânda yer değiştirme faaliyeti ile devam eden süreçler bütünüdür (Çakır, 2011, s. 210). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ise göçü; “*bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içerisinde yer değiştirmesi*” şeklinde tanımlamıştır (Iom, 2013, s.35). Çok uzun yıllardır devam eden göç hareketlerinin sebepleri her döneme göre farklılık gösterebilir. Bazı durumlarda göçler istemeyerek gerçekleşirken bazı durumlardaysa gönüllü olarak yapılmaktadır. İnsanlar zorunlu olarak yaşamakta oldukları yerlerde gerçekleşen afet, açlık, savaş gibi durumlardan kaçmak için göç edebilirler. Ayrıca buldukları ülkenin yaşam standartlarından memnun olmayan kimselerde yaşam standartlarını yükseltmek için göç edebilirler (Aktel ve Kaygısız, 2018, s. 581).

Göç olgusunun bir diğer yanı ise göç edilen yerlerde demografik yapılarda değişim meydana getirmesidir. Bu durum, göç edilen ülkelere fayda sağlayabileceği gibi, zararlı sonuçlara da sebep olabilecek bir olgudur. Stephen Castles ve Mark Miller’in Göçler Çağı isimli kitabındaki; “*göç veren ve göç alan, bununla birlikte çok boyutlu olması özelliğiyle toplumsal değişimlere sebep olan kolektif bir eylem*” tanımı ise bu durumu destekler niteliktedir (Çakı, 2018, s. 10).

Ülkeler arasındaki ekonomik farkların fazlalığı son dönemlerde göç olgusuna karşı daha alt gelir gruplarında bulunan milletlerin bir yönelim gerçekleştirmesine yol açmıştır. Bu nedenle Castles ve Miller’ in tanımındaki değişimlerin meydana gelme ihtimali yüksektir ve göç eden bireylere karşı ev sahibi toplumun bireylerinin birlikte yaşamayı tesis etmesi önemlidir (Kahraman, 2016, s. 11). Göç kavramını daha iyi bir şekilde anlayabilmemiz için göçe yakın kavramları da anlamamız gerekmektedir. Bu kavramlardan ilki göçmen kavramıdır.

1.2. Göçmen

Göçmen tanımının, bireysel rahatlık sebebi ile herhangi bir baskı yapılmadan bireyin kendi isteğiyle gerçekleştirdiği eylemi kapsadığı söylenebilir. (Oral ve Çetinkaya, 2017, s. 2). Göçmen olan kişi maddi imkânlarını düzeltmek ve ailesinin daha iyi hayat şartlarında yaşamasını sağlayabilmek için bu eylemi gerçekleştirir. Birleşmiş Milletler ise nedenleri ister gönüllü ister zorunlu olsun ister düzenli isterse düzensiz olsun farklı bir ülkede bir yıldan fazla oturan bireyleri göçmen olarak tanımlamaktadır. (Iom, 2013, 37). Fakat bu tanım uluslararası düzeyde kabul gören bir tanım olma özelliği taşımamaktadır. Bunun sebebi ise her ülkenin hukuk normlarının ve kültürel değerlerinin farklı olmasıdır. Bunun yanında gönüllü veya

gönülsüz kendi topraklarını terk eden göçmenler, göç ettikleri topraklarda kayıplarına kıyasla daha fazla kazanç elde edebilirler ki bu sebeple normal vatandaşlara göre daha fazla risk alırlar. (Ekici ve Tuncel, 2015, s. 15).

Göçlerin fazlaşması ile göçmen kavramında da farklılıklar meydana gelmektedir. Örneğin göç evraklarına sahip ve göç uygulamalarına uyan kişi düzenli göçmen olarak adlandırılırken, bu evraklara sahip olmayan ve ülkenin koyduğu göçmen kurallarına uymayarak izinsiz çalışan kişi düzensiz göçmen olarak adlandırılabilir. (DW, 2018). Ayrıca göçmen tanımı konusunda uluslararası hukuk ile Türk hukuk sisteminin yapmış olduğu tanım arasında da fark vardır. Türk hukuk sisteminde göçmen tanımı yapılırken Türk soyundan olma ve Türk kültürüne bağlı olmak şartı koyulmuştur. (Aktel ve Kaygısız, 2018, s. 582). Küreselleşen dünyanın hızlı değişimi göçmen kavramında da değişime sebep olabilir. Önemli olan hukuksal boyutlar çerçevesinde birlikte yaşamının da her dönem tesis edilmesidir.

1.3. Mülteci ve Sığınmacı

Mülteci ve sığınmacı kavramları eşanlamli olarak kullanmamıza rağmen içerik olarak birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Mülteci terimi basit anlamı ile ülkesindeki dayanılmaz koşullara katlanamayan ve bu koşulları terk etmek isteyen bireyi ifade etmektedir. Birey ülkesinde savaş, kıtlık, iç karışıklık gibi nedenlerden ötürü bulunduğu ülkeden kaçmak zorunda kalır (Safi, 2018, s. 33). 1951 sayılı Cenevre sözleşmesi mülteciyi; “..... *Irkı, dini, tabiiyeti belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yaralanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen, ya da söz konusu korku nedeni ile dönmek istemeyen*” şeklinde tanımlamıştır (Mhsics, 1951: madde 1). Mültecilik kavramının temelinde iade etmeme ilkesi bulunur. Buna göre başka ülkede yaşama talebinde bulunan kişi hayatının tehlikede olacağı ülkesine gönderilmez (Ykk, 2013, md. 63).

Sığınmacı ise baskı, şiddet ve gördüğü zulümden korunma amacıyla başka ülkelerde korunma arayışında olan, ilgili hukuki evraklarını tamamlayarak mültecilik başvurusunda bulunan fakat başvurusu kabul edilmemiş kişiyi ifade etmektedir (Iom, 2013, s. 74). Sığınma kavramı mülteci kavramından çok daha önce tarihsel süreç içerisinde de var olan bir kavramdır. Tarih boyunca insanlar savaşlar ve iç karışıklıklar yüzünden başka topraklara veya

ibadethanelere de sığınmışlardır. Sığınmanın hukuki boyutu da mülteci kavramından önce ortaya çıkmış ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 14. Maddesinde “Herkesin sürekli baskı altında tutulduğunda başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır” yer almıştır (İheh, 1948, md. 14).

Mülteci ve sığınmacı gibi kavramlarla sağlanan koruma hali acil durumlarda ortaya çıkan koruma biçimlerini ifade eder. Bu korumanın üç ana ögesi, güvenli topraklara ulaşmaya müsaade, bireyin geri iade edilmemesi ve yiyecek barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması olarak karşımıza çıkmakta ve kısa sürede hayata geçirilmesi gerekmektedir (Aktel ve Kaygısız, 2018, s. 583).

2. Göç Çeşitleri

Şimdiye kadar göç ile alakalı yapılan tanımlarda genel anlam itibari ile zorunlu ve gönüllü kavramları ön plana çıkmıştır. Fakat göç çeşitleri sadece bunlarla sınırlı değildir. Birçok akademik araştırmada göç çeşitleri ile alakalı tanımlar ve gruplandırmalar bulunsa da genel anlam itibari ile iç ve dış göç, kalıcı ve mevsimlik göç şeklinde bir sınırlandırma yapmanın daha doğru olacağı düşünülmektedir.

2.1. İç ve Dış Göç

İç göç kavramı ülke sınırları içerisindeki bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan yer değiştirme hareketini ifade eder. Buna göre göç hareketi kırsal yerleşim birimlerinden kente veya kentten kente yapılır ve ülke nüfusunda herhangi bir değişim meydana gelmez (Koçak ve Terzi, 2012, s. 169). İç göç olgusunun maddi imkânsızlıklar sebebi ile gerçekleştiği ve iş olanaklarının daha çok olduğu bölgelere doğru yoğunlaştığını söylemek mümkündür (Adil, 2020, s. 8).

Dış göç ise geçici veya sürekli olarak göç edilen topraklarda çalışmak veya ikamet etmek amacı ile kişinin kendi topraklarından başka ülkeye doğru göç etmesi ile tanımlanabilir (Özdemir, 2008, s. 21). Kavimler göçü, Amerika Kıtasının keşfi ile bu kıtaya akın eden göçmenler ve bugün halen devam eden Suriye Savaşı yüzünden ülkelerini terk eden insanların yaptıkları göç, dış göç kapsamında değerlendirilebilir (Çakı, 2018, s. 17).

Teknolojinin gelişmesi, ulaşımın hızlanması kaynakların artması ve haberleşmenin yaygınlaşması dış göçlere sebep olan faktörlerin başında gelmektedir. Dış göçü beyin göçü, iş göçü ve mübadele göçü şeklinde üç gruba ayırmak mümkündür. Çalışmanın önceki

bölümlerinde bahsedildiği üzere, imkânların artması ve kalifiye elemanların daha iyi koşullarda yaşamak istemeleri, bireylerin göç etmelerinde önemli rol oynamaktadır (Koçak ve Terzi, 2012, s. 173-175).

2.2. Zorunlu ve Gönüllü Göç

Zorunlu göçler, iç karışıklık, felaketler, salgın hastalıklar, siyasi otoritenin baskısı gibi itici faktörler olarak adlandırdığımız nedenlerle istem dışı gerçekleştirilen göç hareketleridir (Naz, 2015, s. 25). Zorunlu göç meydana gelen ülkelerde demografik yapının hızlı bir şekilde değişime uğraması ihtimal dahilindedir. Ayrıca gettolaşma, çarpık kentleşme gibi yapıların göç sonrası dönemde meydana gelmesi de göçün sebep olduğu sonuçlardan biri olacaktır (Günay, Atılgan ve Serin, 2017, s. 44). Yirminci yüzyılda gerçekleştirilen göçlerin hemen hemen hepsi zorunlu göç sınıflandırmasında yer almaktadır. Başta Suriye olmak üzere Afganistan, Doğu Türkistan, Myanmar ve Sudan gibi ülkelerdeki iç karışıklıklar sebebi ile insanlar kitleler halinde buldukları toprakları terk etmeye başlamışlardır. Bu ülkelerde gerçekleştirilen göçler, zorunlu göç hareketinin tüm özelliklerini taşımaktadır (Mancak, 2019, s. 19).

Gönüllü göç hareketi ise, bireylerin herhangi bir baskı altında kalmadan çekici faktörlerin etkisi ile daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak, demokratik özgürlüklere kavuşabilmek gibi sebeplerle kendi isteği doğrultusunda gerçekleştirdiği göç hareketidir (Akdoğan, 2019, s. 25). Bu tanımlardan yola çıkarak gönüllü göç hareketinin zorunlu göçe kıyasla daha esnek bir yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz çünkü bu göç türünde bireylerin ülkelerini terk etmeleri veya geri dönme talepleri kendi istekleri doğrultusunda gerçekleşmektedir (Adil, 2020, s. 10).

2.3. Kalıcı ve Mevsimlik Göç

İnsanların her sene belirli dönemlerde yaşadıkları bölgelerden başka bölgelere iş yapmak, eğlenmek veya belirli bir süre dinlenmek için yaptıkları göçler mevsimlik göçlerdir (Koçak ve Terzi, 2012, s. 170). Mevsimlik göç kavramında önemli olan kıstas göçün kısa süreliğine yapılmış olmasıdır. Ayrıca göç edilen yerin demografik yapısında herhangi bir değişim meydana gelmemekte ve dönemsel olarak giden kişiler tekrardan yaşadıkları yerlere geri dönmektedirler (Tüfekçi, 2002, s. 15). Genel olarak Karadeniz Bölgesinde belli bir dönemde yaylalara çıkmak ve bazı tatil beldelerine yakın bölgelerde yaşayan kimselerin yaz aylarını geçirmek için buralara gitmesi en belirgin örnektir (Sağlam, 2006, s. 34).

Kalıcı göç ise şahısların yaşadıkları topraklardan başka yerlere ömür boyu yerleşmek üzere gitmesi şeklinde yapılan göç hareketidir. Kişi bu göç hareketini isteyerek gerçekleştirebileceği gibi istemediği durumlarda da gerçekleştirmek durumunda kalabilir. Şahıslar daha güzel bir hayat yaşamak, eğitim kalitesini yükseltmek için isteğe bağlı göç kararı alabilir veya zorunlu sebeplerden ötürü devlet şahıs adına istemeden göç kararı alabilir (Sayı, Usanmaz ve Aslangiri, 2016, s. 3).

3. Türkiye’de Göç Kavramına Tarihsel Bir Bakış

Osmanlı Devleti’nin yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla Osmanlıdaki geleneksel toplum modelinden çıkılarak milli bir kimlik oluşturulmaya çalışılmış, ulus devletin temelleri atılmıştır (Cevheri, 2018, s. 232). Yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin oluşmasıyla göç hareketleri devam etmiş, uygulanan mübadele politikalarıyla gayri müslim nüfus Türkiye’den ayrılmış ve daha homojen yapıya sahip olması hedeflenerek Anadolu’nun Türkleşmesi sağlanmıştır (Efe, 2018, s. 23).

Osmanlı Devleti dönemindeki göçmen entegrasyonundan farklı olarak cumhuriyet dönemi göçmen entegrasyonu, ümmetçi bir anlayıştan daha çok milli bir Türk kimliği üzerinden inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple mübadele döneminde göçmen olarak Türkler gelmiş, gayri müslim azınlık ise gönderilerek daha homojen yapıda bir toplum hedeflenmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015, s. 29). Ayrıca cumhuriyetin ilanı ile göç dalgaları da devam etmiş ve sadece 1923 ve 1938 yılları arasında Balkanlardan 430 bin göçmen Türkiye’ye gelmiştir. Sayının bu kadar fazla olması yeni iskân politikalarını zorunlu kılmış ve 1934 tarihli 2510 sayılı iskân kanunu çıkartılmıştır (Duman, 2009, s. 474). Kanunun 3. Maddesine göre; “*Türkiye’de yerleşmek maksadile dışarıdan, münferiden veya müçtemian, gelmek istiyen Türk soyundan meskûn veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler, işbu kanunun hükümlerine göre Dâhiliye Vekilliğinin emrile kabul olunurlar. Bunlara (muhaçir) denir. Kimlerin ve hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti karar ile tespit olunur*” maddesi eklenerek göçmen olarak Türk soyundan olanların kabul edileceği belirtilmiştir (İskân Kanunu, 1934, md. 3). Ayrıca kanunun yedinci maddesi ise göçmenlere toprak verilip verilmeyeceğini içermektedir. Buna göre Türk olan herkes devletten iskân konusunda talepte bulunabilir, Türk ırkından olmayanlar ise hükümetin göstereceği yerde zorunlu iskâna tabi tutulmaktadır (İskân Kanunu, 1934, md. 7). Devlet, göçmen konusunda her ne kadar ırk kökenli bir tanım yapsa da aynı ırktan olmayan bireyleri de kendi kuralları çerçevesinde iskân edeceğini belirtmiştir.

1950-1951 yılında Bulgaristan' dan gelen 152.755 göçmen 2510 sayılı iskân kanununa göre iskân edilmiştir. Bu göç dalgası ise öncekilere nazaran daha planlı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Gelenler ilk önce konaklayabilecekleri misafirhanelere yerleştirilmişler, sağlık kontrolleri yapıldıktan sonra Bulgaristan' da yaşadıkları yerlere en uygun bölgelere yerleştirilmişler (Akdoğan, 2019, s. 97). Kısacası cumhuriyetin ilanı ile 1960 yılına kadar gelen göçmenler, özellikle iskân kanununun çıkmasından sonra toplum ile entegre olmaları için barınma ve iş fırsatlarından faydalanmışlar, geldikleri yerlere en çok benzeyen yerlere yerleştirilmişler ayrıca daha iyi entegre olabilmeleri için belirli bölgelere dağıtılmışlardır (Emek, 2016, s.20).

1960'lı yıllara gelindiğinde ise sanayileşme hızlanmış değişen dünya şartları ile yaşama kültürü oluşturulmaya çalışılmıştır. Balkan ülkelerinden gelen göç hareketleri bu dönemde cumhuriyetin ilk yıllarında ki gibi yoğun bir şekilde olmasa da devam etmiştir. 1968-79 yılları arasında geçen 11 yılda akrabaları Türkiye'de yaşamakta olan 116.521 kişi Bulgaristan'dan göç etmiştir. Bu göç eden kişiler kendi akrabalarına yakın yerlere yerleştirilerek, bölünmüş ailelerin bir araya getirilmesi sağlanmış, topluma da kolay bir şekilde uyum sağlamışlardır (İnan, 2016, s. 21). Bu dönemde yaşanan bir diğer önemli gelişme ise 29 Ağustos 1961'de 1951 Cenevre sözleşmesinin imzalanması olmuştur. Buna göre Türkiye, ilk defa uluslararası göç ve mülteciler ile alakalı bir sözleşmeye katılmıştır (Akdoğan, 2019, s. 100). Ayrıca bu Antlaşmanın devamı niteliğindeki "mültecilerin durumuna dair 1967 tarihli ek protokol" imzalanmıştır. Antlaşmaya göre Türkiye Avrupa Konseyi ülkeleri ve Sovyetler Birliği'nden gelen kişilere sığınmacı statüsü verilirken diğer devletlerden gelenlere verilmemiştir. Bunun dışında gelenler ise geçici koruma kapsamına alınmakta ve ikamet etmektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s. 1031).

1980'li yıllardan itibaren dünya dengelerinin değişmesi ve komşu ülkelerde meydana gelen değişiklikler neticesinde Türkiye, göç eden topluluklar açısından adeta bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Afganistan, Irak, İran gibi ülkelerde meydana gelen iç çatışmalar ve siyasal istikrarsızlıklar, Sovyetler Birliği'nin dağılması gibi süreçlerden sonra Türkiye, başka ırka mensup insan kitleleri tarafından göç hareketlerine maruz bırakılmıştır. Örneğin 1982 yılında meydana gelen Afganistan iç savaşında, ülkeyi terk etmek zorunda kalan 4.163 Türk, 1988-91 tarihleri arasında kaçmak zorunda kalan 51 bin peşmerge, Bosna Hersek'te meydana gelen katliamlardan kaçan 25 bin Boşnak, Saddam Hüseyin'in Kürt gruplara saldırması sonucu kaçan 460 bin Iraklı Kürt ve 10 bin Kosovalı Türkiye'ye göç etmiştir (Deniz, 2014, s. 197). Göç hareketlerinin artması ve çok sayıda kişinin gelmesi üzerine 1994 tarihinde sığınmayla alakalı

yönetmelik kabul edilmiştir. Bu yönetmelik ile sığınmacı ve mülteci tanımı yapılmış, Avrupa ülkeleri dışından gelenlerin mülteci olarak kabul edileceği bir madde koyulmamıştır. Bu yüzden Avrupa dışından göç edecek kişiler geçici koruma statüsü kapsamında Türkiye’de bulunmaktadır (Şimşek, 2018, s. 176). Geçici koruma ise; *“Kitlesele akın olaylarına acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimi olarak devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden uygulanan pratik ve tamamlayıcı çözüm yolu”* olarak tanımlanmıştır (Göç İdaresi, 2024).

2011 yılında başlayan Avrupa’da ve Türkiye’de etkileri daha fazla hissedilen Suriye göç krizi, Ortadoğu bölgesinde yaşanan diğer krizlerle kıyaslandığında etkileri bölge ülkeleri ve Avrupa kıtasında en çok hissedilen kriz olarak görülmektedir. Savaşın başladığı andan itibaren Suriye halkının can ve mal güvenliğini korumak için Türkiye’nin büyük çabalar gösterdiği kriz Avrupa’da Avrupa’nın göçmen krizi olarak adlandırılmıştır (Saatçioğlu, 2017, s. 212). Kriz nedeniyle 2011 yılından bu yana 3.158.724 Suriyeli Türkiye’ye göç etmiştir (Göç İdaresi, 2024). Suriye göçünün yanı sıra bu dönemde Türkiye’ye sığınma amaçlı Afganistan, Pakistan, Irak ve İran’dan da insanlar göç etmiştir. Sığınma amacıyla Türkiye’ye başvuruda bulunan 300.000 yabancıнын büyük bir kısmı bu ülke vatandaşlarından meydana gelmektedir. Buna ek olarak Türkiye, başka kıtalardan ve ülkelere birçok karmaşık göç hareketine de maruz kalmıştır (Uzun, 2024, s. 17).

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

2011	0
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.519.285
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.436.785
2018	3.623.132
2019	3.536.330
2020	3.641.330
2021	3.737.369
2022	3.535.898
2023	3.214.780
2024	3.158.724

Kaynak: Göç İdaresi, (2024). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>.

Tablo 2 Suriye iç savaşından sonra yıllara göre yakalanan düzensiz göçmen sayısını göstermektedir. Düzensiz göçmen sayısı, Suriye iç savaşından sonra hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. İç savaşın başlamasından sonra 2015 yılında düzensiz göçmen sayısı 3 katına çıkmış, 2019 yılının ikinci yarısına gelindiğindeyse neredeyse yarım milyon düzensiz göçmen kayda alınmıştır.

Tablo 2. Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı

2011	44.415
2012	47.510
2013	39.890
2014	58.647
2015	146.485
2016	174.466
2017	175.752
2018	268.003
2019	454.662
2020	122.302
2021	162.996
2022	285.027
2023	254.008
2024	38.618

Kaynak: Göç İdaresi, (2024). Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>.

2011 yılı sonrası, Türkiye'nin göç yönetimi ve politikalarında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. 2000 sonrası başlayan göç yönetimi Avrupa Birliği standartlarını yeniden hayata geçirme çabaları 2013 yılında göç yönetiminde reformla sonuçlanmıştır (Üstübcü, 2017, s. 112).

4. Türkiye'nin Göç Yönetimi Politikaları

Ülkeler arasında insan geçişlerinin yönetilmesi açısından göç yönetimi insanların buldukları ülkeden başka bir ülkeye geçme, kalma ve çıkma aşamalarının yönetimi olarak

tanımlanmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü ise göç yönetimini; yabancı olanların ülkeye girişi, girdiği ülkede kalması, kalma hakkı bulunmayanların sınır dışına çıkarılması ve korunma gereksinimi olan insanlara koruma faaliyetini sağlamak için birçok devlet kurumunun yönetimi olarak nitelendirilmektedir (Uzun, 2024. s. 8).

İnsanların başka bir ülkeye girmesinden önce birçok uygulama ve hukuki yapılandırmalarla göç yönetimi başlamaktadır. Göç yönetimi uygulamaları içerisinde önlemler ve kontroller yer almaktadır. Fakat bu süreç, sadece bunlarla sınırlı kalmamalıdır. Göç sonrasında ülkeye gelen insan topluluklarının temel ihtiyaçlarının giderilmesi, ülke toplumuyla entegrasyonunun gerçekleştirilmesi de göç yönetimi içerisinde değerlendirilmektedir (Kabakuşak, 2014, s. 6). Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından göçün etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi, bir dizi ekonomik, sosyal ve politik fayda sağlayabilmektedir. Bu faydaların en iyi şekilde elde edilmesi için idareciler tarafından stratejik bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu stratejik yaklaşımın sonucunda gerçekleşebilecek önemli faydalar ise şu şekilde sıralanabilmektedir (Katseli, Lucas & Xenogiani, 2006, s. 5):

- **Beşerî Sermaye Birikimi:** Göç, beşerî sermaye birikimine katkı sağlar. Göçmenler, gittikleri ülkelerdeki işgücü piyasasına katılarak bilgi, beceri ve deneyimlerini paylaşmaktadırlar. Bu durum hem göçmenlerin kendi potansiyellerini geliştirmesine hem de hedef ülkelerin insan sermaye kapasitesini artırmasına yardımcı olmaktadır.
- **Ekonomik Büyüme ve Yatırım:** Göç, hedef ülkelerde ekonomik büyümeyi ve yatırımı teşvik edebilmektedir. Göçmenler yeni işletmeler kurarak veya mevcut işletmelere katkı sağlayarak ekonomik aktiviteyi artırabilirler.
- **Çeşitlilik ve İnovasyon:** Göç, kültürel çeşitlilik ve farklı bakış açıları getirmektedir. Bu da inovasyon ve yaratıcılığı teşvik edebilmektedir. Farklı kültürlerden gelen insanlar, farklı bir şekilde problem çözme yaklaşımında bulunabilir ve yeni fikirlerin ortaya çıkmasına yardımcı olabilmektedir.
- **İşgücü Piyasası İhtiyaçları:** Göç, işgücü piyasasındaki talep ve arz dengesini yönetmede etkinlik sağlayabilmektedir. Ülkeler, belirli sektörlerde veya alanlarda işgücü eksikliği yaşadıklarında, göçmenler aracılığıyla bu ihtiyacı karşılayabilirler. Bu durumun da ekonomik büyümeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- **Diplomatik ve Dış Politika İlişkileri:** Göç, ülkeler arasındaki diplomatik ve dış politika ilişkilerine olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Göçmenlerin geldiği ülkelerle daha yakın ilişkiler kurulabilmekte ve iş birliği alanları genişletilebilmektedir. Ayrıca,

göç politikaları ve uygulamaları, uluslararası toplumda ülkenin imajını olumlu yönde etkileyebilir.

Etkin bir göç politikası hayat geçirmek, göçü oluşturan sosyal, demografik, ekonomik ve politik olguların iyi bir şekilde anlaşılması ve uygulanmasıyla mümkündür. Eğitim, istihdam, barınma ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi ve göç politikalarının uygulanmasında bütüncül bir yaklaşım bu noktada çok önemli görülmektedir (Czaika ve de Haas, 2015, s. 35-37).

4.1. Uyum

Uluslararası Göç Örgütü'nün 2011 yılında yayınladığı göç terimleri sözlüğüne göre uyum kelimesinin kullanımının ülkelere göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Genel olarak uyum kelimesi, göçmenlerin hem birey hem de toplu olarak yeni geldikleri ülkelere kabul edilme süreçleri olarak tanımlanabilmektedir. Bu nedenle uyumun iki yönlü bir süreç olduğunun anlaşılması gerekmektedir (IOM, Glossarry, 2011). Göç İdaresi Başkanlığı ise uyumu, göçmenin ve ev sahibinin ekonomik ve sosyo-kültürel gelişimine katkıda bulunmayı amaçlayan, asimilasyon politikaları gütmeyen, ev sahibi olan insanların göç edenlere uyum sağlamasını, göçmenlerin kendi bireysel özelliklerini yaşamın bütün alanlarında gerçekleştirebilmesini hedefleyen, gönüllülüğe dayalı politikalar olarak nitelendirmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı).

Göçmenlerle ilgili politikalar, yasalar ve uyum konusundaki kamu politikaları, genellikle birçok farklı ideolojik bakış açısıyla şekillenmektedir. Bu politikalar, çoğulcu ideolojiden etnik ideolojiye kadar geniş bir yelpazede değerlendirilebilmektedir. Genel bazı yönleri ise şu şekildedir (Şeker, 2015, s. 9):

Çoğulcu İdeolojiye Dayalı Politikalar: Çoğulcu bir yaklaşım benimseyen devletler, göçmenlerin kültürel ve dini çeşitliliği kabul etmekte ve bunları topluma entegre etmeyi amaçlamaktadır. Bu politikalar genellikle çok kültürlülüğü teşvik etmekte, çok dilli eğitim programları sağlamakta ve göçmenlerin kendi kültürel kimliklerini korumalarına izin vermektedir. Bu politikalar sayesinde, göçmenlere dil eğitimi, mesleki eğitim ve uyum programları gibi destekler sunulabilmektedir.

Etnik İdeolojiye Dayalı Politikalar: Etnik ideolojiye dayalı politikalar ise göçmenleri daha homojen bir toplumun parçası haline getirmeyi amaçlamaktadır. Bu politikalar, göçmenlerin asimilasyonunu teşvik edebilmekte ve ev sahibi topluma daha fazla benzerlik kazandırmak için

baskın kültüre odaklanabilmektedir. Örneğin, dil ve kültür testleri gibi asimilasyon gereklilikleri uygulanabilmektedir.

Göçmen Politikaları: Göçmen politikaları, genellikle göçmenlerin ülkeye girişini, konaklamasını ve iş bulmasını düzenlemektedir. Bu politikalar, vize politikaları, sığınma hakkı, oturma izni ve vatandaşlık gibi konuları içermektedir. Göçmen politikaları, genellikle ekonomik, demografik ve siyasi faktörler göz önünde bulundurularak oluşturulmaktadır.

Uyum Politikaları: Uyum politikaları, göçmenlerin yeni topluma entegrasyonunu teşvik eder. Bu politikalar, dil öğrenme, mesleki eğitim, iş bulma desteği, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyal yardım gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca, uyum politikaları, kültürel etkinliklere katılımı teşvik etmekte ve ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele etmektedir. Devletler genellikle eğitim sistemi, kamu yönetimi ve medya aracılığıyla göçmenlik ve uyum konusundaki ideolojik durumları meşrulaştırarak kamu tutumlarını ve politikalarını etkilemektedir. Örneğin, medya göçmenleri olumlu ya da olumsuz bir şekilde temsil edebilir ve bu da kamuoyunun göçmenlere karşı tutumunu etkileyebilir. Benzer şekilde, eğitim sistemi, göçmenlerin uyumunu teşvik eden programlar yürüterek, çeşitlilik ve hoşgörü değerlerini vurgulayarak toplumda pozitif bir atmosfer oluşturabilir. Kamu yönetimi ise göçmenlere yönelik politikaların uygulanmasını sağlar ve uyum sağlamalarını destekleyen hizmetleri sunar.

Türkiye, uyum konusunda bütün göçmen grupların yanında yer alan programları hayata geçirmektedir. Yeni göç yönetimiyle ilgili olarak öncelikle konsolosluklar olmak üzere birçok kurum ve kuruluşla bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Devlet ve halk içerisinde önemli bir yeri olan sivil toplum kuruluşlarının konu hakkında bilgilendirilmeleri sağlanmaya çalışılmış ve yerel yönetimlere bilgilendirme faaliyetleri yapılmıştır. Gazete ve dergilerde tanıtma amacıyla makaleler yayınlanmış ve Göç Postası, Göç Dergisi gibi yayınlar çıkartılmıştır. Göçmenleri havayolu aracılığıyla ülkemize getiren Türk Hava Yolları dergisinin çeşitli sayılarında göç sistemi ve oturma izin süreci hakkında bilgilendirme amaçlı yayınlar çıkarılmıştır (Polat, 2020, s. 43).

2013 yılında kabul edilmiş olan ve 2014 yılının Nisan ayında yürürlüğe girmiş olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunuyla bütün göçmenlerin uzun zamanlı ikamet izni edinmelerini, sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanabilmelerini, piyasalarda iş sahibi olmalarını sağlamıştır. Bunun yanında Göç İdaresinin uyum konusunda bir birim oluşturması kurumun konunun hassasiyetine verdiği önemi göstermektedir. İş piyasasına erişim konusunda çıkarılan 6458 sayılı yabancılar ve uluslararası koruma kanunuyla lisans öğrencilerinin iki yıllık öğrencilik hayatı sonrasında çıkarılacak izinle çalışabilmeleri kolaylaştırılmıştır. Aynı şekilde

yüksek lisans ve doktora mezunlarının iş gücüne erişimi kolaylaştırılmıştır. Aynı kanununun 34. maddesi aile birleşimi konusunda göçmenlere kolaylıklar sağlamaktadır. Aile destekleyicisi bireyin vefatı halinde diğer aile bireylerinin kısa süreli ikametlerine izin verilmektedir. Ayrıca göçmen çiftlerin evliliklerinin sona ermesi halinde diğer eşe ikamet izni sağlanmaktadır. Bu bağlamda göçmen ailelerinin parçalanmadan topluma uyum sağlaması hedeflenmektedir (Kaya, 2014, s. 24).

Bu açıklamalar ışığında tüm fertlerin eşit şartlarda ortak bir noktada buluşabilmesi, entegrasyon sürecinin ana temasıdır. Bu süreçte her iki topluma görev düştüğü gibi devlete, sivil toplum kuruluşlarına ve toplumun her kesiminde bulunan kültürel gruplara da görev düşmektedir. Tek taraflı, devletin baskı unsurlarını kullanarak entegrasyonu gerçekleştirmeye çalışması ise bu süreci başarılı kılmamaktadır (Cebeci, 2015, s. 149).

4.2. Eğitim

Göçmenlerin yaşadığı zorluklar gerçekten de önemli ve hassas bir noktada bulunmaktadır. Özellikle göç ettikleri bölgelerde savaş, iç karışıklık, yoksulluk gibi travmatik deneyimlere maruz kalmış olan bu insanlar, bir dizi zorlukla karşılaşabilmekte ve kimi zaman bu zorlukları aşamamaktadır (Şahin ve Çıldır, 2023, s. 972).

Zorlukları aşabilmek adına göçün ilk başladığı dönemlerde göçmenlere ve bu göçmen grubu içerisinde yer alan ve göçmen nüfusun büyük bir kısmını oluşturan Suriyelilere eğitim olanakları sunulmaya başlanmıştır. 26 Eylül 2013'te Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) geçici koruma altındaki Suriye vatandaşları için eğitim ve öğretim genelgesi yayınlamış ve uzun vadeli çalışmalar yapıldığını bildirmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde yapılacak olan çalışmalarda Arapça eğitim verilmesinin yanında isteyenlere de Türkçe eğitim imkânı verilmesi kararı alınmıştır (Tanrıkulu, 2018, s. 2589). Göçmenlere yönelik eğitim olanaklarında ortaya çıkabilecek sorunların çözüme kavuşturulabilmesi için ise 23 Eylül 2014 tarihinde MEB tarafından bir kılavuz hazırlanmış ve 2014/21 sayılı genelge yürürlüğe girmiştir. Bu genelgeyle Suriyeli öğrenciler diploma karşılığında denklik alabilecek, diploması olmayanlarsa yapılacak bir sınav sonucunda uygun düşükleri sınıflarda eğitimlerine devam edebileceklerdir. Genelge ile göçmen öğrencilerin yıl kaybı yaşamaması için barınma ve geçici eğitim merkezlerinde de eğitim yapılması kararı alınmış, Türkçe öğrenmeleri için eğitim olanaklarının artırılması sağlanmıştır. Bunun yanında göçmen öğrenciler için burs, eğitim ve araç-gereç desteği de sağlanmaya başlanmıştır. 2016 yılına gelindiğindeyse göçmen öğrenciler MEB'e bağlı okullarda eğitim almaya başlamışlardır (Özcan, 2018, s. 25). Bu bağlamda MEB Türkiye'de bulunan göçmenlerin eğitimi konusunda en üst ve yetkili merci konumunda

bulunmaktadır. Bu nedenle bakanlığa bağlı olarak Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı göçmenlerin eğitim hizmetleri için 2016 yılında kurulmuştur. Kurulduktan sonra 81 il valiliklerine yazılar gönderilerek göçmen bireylerin nitelikli eğitime ulaşması için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmıştır (MEB, 2016).

Millî Eğitim Bakanlığı, örgün eğitim dışındaki göçmenlere yönelik fayda sağlama amacıyla yaygın eğitim kursları açmıştır. Bu kurslar, Halk Eğitim Merkezleri tarafından yürütülmüş ve çeşitli alanlarda eğitim imkânı sunmuştur. Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü'nün verilerine göre, 2014-2020 yılları arasında toplamda 1.806.529 kişi bu kurslardan faydalanmıştır. Bu sayıya göre:

- Türkçe öğretimi için verilen kurslara yaklaşık 500 bin kişi katılmıştır.
- Genel kurslardan ise yaklaşık 1 milyon kişi yararlanmıştır.
- Mesleki kurslara katılan sayısı yaklaşık 190 bin kişidir.
- Türkçe okuma-yazma kurslarına katılanlar ise yaklaşık 125 bin kişidir.

Bu kurslar aracılığıyla, göçmenlere iş olanakları da sağlanmıştır. Bu sayede hem göçmenlere eğitim olanakları sunulmuş hem de toplum içinde daha aktif bir rol almaları desteklenmiştir (Gün ve Yüksel, 2021, s. 1042-1053).

Göç, göçmen çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Olumsuz etkiler göçmen çocuk ve gençlerin uyum sağlamasında önemli sorunları da beraberinde getirebilir. Sorunların aşılabilmesi için eğitim imkânlarına ulaşımın kolaylaşması, psikolojik desteğin artması gerekmektedir. Eğitime ulaşımın kolaylaşması ve psikolojik destek göçmen çocukların ve gençlerin suç olaylarına karışmasına engel olacaktır.

4.3. İstihdam

2000'li yıllardan sonra başka ülkelere göç etmenin en önemli sebebi terör saldırıları ve ekonomik nedenlerin meydana getirdiği olumsuz yaşam şartlarından kurtularak koşulları daha iyi olan ülkelere gitme ve daha iyi imkânlarda çalışabilme zorunluluğundan kaynaklanmaktadır (Demir, 2016, s. 71). Göç ettikleri ülkelerde kendi ülkelerine nazaran daha iyi koşullarda çalışma fırsatı bulabilen göçmenler ülkelerindeki olumsuz süreçler bitse bile tekrardan geri dönmeyi tercih etmemektedirler. Sonuç olarak bu kimseler için istihdam ve sosyal politikalar oluşturma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Başbuğ, 2017, s. 138).

Türkiye giderek artan göç dalgası sonrasında göçmenlerin işgücü piyasasında çalışmasına yönelik düzenlemeler gerçekleştirmiştir. 15.01.2016 tarihinde çıkartılan 29594 sayılı Geçici koruma altındaki yabancıların çalışma izinlerine dair yönetmelik, 13.08.2016

tarihli 6735 sayılı Uluslararası iş gücü kanunu, 25.12.2019 tarihli Geçici koruma yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik bunlardan bazılarıdır (Gültaş, 2023, s. 412). Bu bağlamda Türkiye’de göçmenlerin yasal olarak çalışabilmesi sadece Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilen bir çalışma belgesi ile mümkün olmaktadır. Bu belge ile göçmen bireyler süreli, süresiz ve bağımsız olarak çalışma izni alabilmektedir. Süreli çalışma izni belirli bir işyeri veya işletmede belirli bir meslek grubunda çalışmak için 1 yıl süreyle verilmektedir. Süresiz çalışma izni en az 8 yıl kesintisiz bir şekilde ikamet eden, toplamda ise 6 yıllık bir çalışma geçmişi olan göçmenlere verilmektedir. Bağımsız çalışma izni ise 5 yıl kesintisiz olarak ikamet etmiş, çalışmalarlarıyla katma değer oluşturabilecek ve istihdam üzerinde olumlu etki oluşturabilecek kimselere verilmektedir (YÇİHKUY, 2003).

Türkiye’de 2012 ve 2022 yılları arasında 1.120.488 göçmen süreli çalışma izni almıştır. 168.103 kişi ile en çok çalışma izninin verildiği yıl 2021 iken en az izin verilen yıl göçün başladığı 2011 yılının sonrasındır. Süresiz ve bağımsız çalışma izni 2019 yılından sonra verilmemiştir. Göçmen çalışma izni sayıları 2012 yılından itibaren rakamsal olarak artmıştır. Göç hareketlerinin artması ve gelen göçmen sayısının fazlalaşması çalışma izni sayılarında artışın meydana gelmesinde etkili olmaktadır (ÇSGB, 2024).

Ülkemizde göçmenlere yönelik verilen çalışma izin sayıları süreli, süresiz ve bağımsız olma durumuna göre Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Yıllara ve İzin Türlerine Göre Yabancılara Verilen Çalışma İzin Sayısı

Yıl	İzin türü			Toplam
	Süreli	Süresiz	Bağımsız	
2012	32.191	79	9	32.279
2013	45.721	93	9	45.823
2014	52.197	95	3	52.295
2015	64.402	115	4	64.521
2016	73.410	115	24	73.549
2017	87.150	19	13	87.182
2018	115.826	4	7	115.837
2019	145.232	0	0	145.232
2020	123.574	0	0	123.574
2021	168.103	0	0	168.103
2022	212.682	0	0	212.682

Kaynak: ÇSGB. (2024). Çalışma İzin İstatistikleri. <https://www.cs.gb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>. (Erişim Tarihi: 12.03.2024).

Göçmenlerin Türkiye’de yoğunluk olarak çalıştığı sektörler, perakende ve toptan ticaret, konaklama ve imalat sektörleri ve hane halkı faaliyetleridir. Bunun yanında göçmen işçi çalıştıran kurum ve kuruluşlarda daha çok iş için daha az ücret ödeme gibi bir algı hâkimdir. Bunun neticesinde göçmen çalışanların iş ve emek ücretlerinin düştüğü düşünülmektedir (Gökmen, 2018, s. 152).

Göçmenlerin istihdam oranlarının artmasının ekonomiye belirli katkılar sağlayacağı söylenebilir. Ancak çalışma izni almadan kaçak yollarla çalışan göçmenler ekonomik açıdan olumsuzluklar meydana getirebilmektedir. Kaçak yollarla çalışan göçmenlerin ucuz işgücü olması piyasadaki çalışma şartları ve koşullarını olumsuz etkileyebilmektedir.

4.4. Sağlık

Toplumun gelişmişlik düzeyini etkileyen unsurların başında sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi gelmektedir. Ülkelerin sağlık hizmetlerini geliştirmesi için önemli miktarda kaynak ayırması ve ayrılan bu kaynakların doğru biçimde kullanılması önemlidir. Yaşam süresinin ortalaması, insanlarda hastalıkların görülme süresi ve hastalık sayısı sağlık ulaşılabilirliğinin temel göstergeleri olarak nitelendirilmektedir. Kişisel faktörler, sosyoekonomik durum, sağlık sisteminin yapısal durumu sağlığa erişimi etkileyen unsurlardır (Demir, 2022, s. 301).

Göçmenler genel olarak konteynırlarda ve barınma merkezlerinde yaşamaktadır. Bu ortamlar kalabalık oldukları için hastalıkların oluşmasına müsait ortamlardır. Çevresel nedenlerin sebep olduğu sıkıntılar ise ölümlere ya da hastalıklara neden olabilmektedir (Sezen, Turan ve Kaya, 2018: 121). Ait olma hissini yok olması nedeniyle göç olgusu travmatik bir his meydana getirebilir ve bunun sonucunda ruh sağlığını da olumsuz etkileyebilir. Bunun yanında göçmenler dil sorunları nedeniyle sağlık hizmetlerine ulaşmada sıkıntı yaşayabilir ve bu konudaki haklarını bilemeyebilirler (Genç, 2016, s. 46-48).

Türkiye göç dalgasının başladığı 2011 yılından itibaren göçmenlerin sağlık hizmetlerine ulaşımı konusunda gerekli önlemleri almaya başlamış ve çeşitli hizmetleri hayata geçirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda 2014 yılında Türk Tabipler Birliği Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu’nu yayınlamış, 12.10.2015 tarihinde Geçici Koruma Altındaki Yabancılara Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi genelgesi çıkartılmıştır. 2016 yılında temel sağlık hizmetlerine ulaşımın çözülmesi için Sıhhat Projesi oluşturulmuş ve hayata geçirilmiştir. Göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu 29 ilde 177 adet göçmen sağlık merkezi kurulmuş göçmen sağlık çalışanlarıysa kurulan bu sağlık merkezlerinde istihdam edilmiştir. Bağımlılık, bulaşıcı hastalıklar, hamilelik ve çocuk sağlığı hizmetleri Sağlık Bakanlığı tarafından

sunulmaktadır. Ayrıca psikolojik hizmetler ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir (Sayar, Demiray ve Dindar, 2023, s. 37).

Kurulan göçmen sağlık merkezlerinde her 4000-7000 göçmen için bir hekim, bir hemşire, bir ebe, bir acil tıp teknisyeni ve sağlık memurundan kurulan göçmen sağlık birimleri hizmet sunmaktadır (Göçmen Sağlığı Merkezleri/Birimleri, 2015). Bu birimlerde AFAD verilerine göre 2018 yılına kadar 1.446.670 ameliyat gerçekleştirilmiş, 43.776.782 poliklinik hizmetleri sağlanmış, 375.394 doğum hizmeti yapılmıştır. 25.919.750 hastaya ayakta sağlık hizmeti, 1.710.640 hastaya yatakta sağlık hizmeti sunulmuştur (Yılmaz ve Ergül, 2021, s. 124).

Sonuç olarak Türkiye’de göçmenlere yönelik sağlık politikaları kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde hayata geçirilmekte ve uygulanmaktadır. Ayrıca asgari hizmetlerden fazlasının uygulandığı görülmektedir (Aydamak, 2021, s. 51).

Sonuç

Anadolu coğrafyası büyük göç dalgalarına ev sahipliği yapmış ve gelen göçmenleri dışlamamıştır. 2011 yılından sonra başlayan göç hareketleri geçmiş dönemde gerçekleşen göçlerden farklı olarak çeşitli milletleri içerisinde barındıran bir yapıda olmuş ve yaşanan en büyük göç hareketi olarak tanımlanmıştır.

2011 yılından sonra gerçekleşen göçler neticesinde Türkiye, göçmenler için eğitim, istihdam ve sağlık alanlarında gerekli politikaları uygulamıştır. Eğitim alanında; Türkçe eğitim verilmesinin yanında Arapça eğitim imkânı da sağlanmış, göçmen öğrenciler için burs ve araç gereç desteği verilmiştir. 2014 yılından itibaren göçmen çocuklar MEB’e bağlı okullarda eğitim alabilmeye başlamıştır. Örgün eğitimin yanında fayda sağlama amaçlı kurslarla yaygın eğitimler verilmiş, bu eğitimler sonrası iş imkânları sağlanmıştır. Eğitim alanında gerçekleştirilen politikaların ve hizmetlerin yanında göçmen çocuklar eğitim imkânlarından daha fazla faydalanabilmeli ve eğitime ulaşabilmeleri kolaylaştırılmalıdır. Eğitime kolay ulaşımın uyum konusunda en önemli faktör olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu noktada en önemli unsur göçmen çocuklara verilecek Türkçe eğitimidir. Eğitim seviyelerinin artmasının suç ve şiddet gibi olayların da önüne geçeceği unutulmamalıdır.

İstihdam alanında göçmenlerin çalışabilmesi için süreli, süresiz ve bağımsız olarak çalışma izin belgeleri verilmiş, yoğun göçün başladığı 2011 yılından itibaren toptan, perakende ve imalat sanayi gibi sektörlerde çalışan göçmen sayısı artmıştır. İstihdam alanında gerçekleştirilen politikalar neticesinde verilen çalışma izinleri ekonomiye olumlu katkı sağlayabilmektedir. Verilen çalışma izinleri neticesinde birçok bölgede ara eleman ihtiyacı

karşılanmakta bu da piyasalara olumlu bir şekilde yansımaktadır. Ancak göçmenlerin ucuz iş gücü ve kaçak çalışması gibi durumlar piyasayı ve Türk işçilerinin koşullarını etkilemektedir.

Sağlık alanındaysa göçmenlerin temel sağlık hizmetlerine ulaşımı öncelikli politika olarak görülmüştür. Bu nedenle Sıhhat Projesi hayata geçirilmiş ve temel sağlık hizmetlerine erişim kolaylaştırılmıştır. Göçmenlerin yoğun olduğu illerde 177 adet göçmen sağlık merkezi kurulmuş, göçmen sağlık çalışanlarıysa bu merkezlerde istihdam edilmeye başlamıştır. Bunun yanında göçmenlere yönelik psikolojik destekte verilmiş, bu destekler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde gerçekleşmiştir. Sağlık alanında göçmenlere yönelik hızlı, etkin ve eşit bir şekilde hizmet sunulması amaçlanmıştır. Göçmen bireyler tüm polikliniklerde hizmet alabilmektedir. Bu hizmetlerin ücretsiz olmasının yanında ilaçlar da genel olarak ücretsiz olarak tahsis edilmektedir. Bu durum bütçeyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Göçmen bireylerin farklı dillerde konuşmasıysa sağlık hizmetlerine ulaşımında aksaklıklar meydana getirebilmektedir.

Hızlı bir şekilde gerçekleşen göç hareketleri neticesinde Türkiye, planlı ve programlı bir göçmen politikası oluşturamamış, eğitim, istihdam ve sağlık alanlarında hızlı bir şekilde çözümler üretme mecburiyetinde kalmıştır. Ancak göç yönetimi, Uluslararası Göç Komisyonunun da belirttiği gibi (GCIM, 2005) uzun dönemli bir yaklaşım olarak ele alınmalı, göçmenlerin haklarıyla devlet egemenliği hakları ortak bir noktada buluşturulabilmelidir. Göç programları düzenli ve örgütlü bir şekilde gerçekleştirilmeli, kaçak göçmen problemine ek olarak eğitim, sağlık, istihdam gibi alanlardaki eksikliklerle mücadele edilmeli ve bu bağlamda sivil toplum kuruluşları ve devletin her biriminin yer aldığı bütüncül bir yaklaşım ele alınmalıdır. Türkiye'nin coğrafi konumu sebebiyle gelecek yıllarda da göç hareketlerine maruz kalacağı söylenebilir. Bu nedenle kanunlar dönemin gerekliliklerine uygun bir şekilde yeniden gözden geçirilmelidir. Ayrıca göçler karşısında ayakta durabilmek için güçlü bir ekonomik altyapı şarttır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin uyum içerisinde çalışabilmesi de süreçlerin hızlı ve pratik bir şekilde sonuçlanması açısından önemlidir.

Sonuç olarak Türkiye'de göç yönetimi ve entegrasyon politikaları düzenli ve planlı bir şekilde gerçekleşmemiştir. Göçün hızlı bir şekilde gerçekleşmesi bu durumun en önemli nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Bu bağlamda Ertan ve Ertan (2017)'in belirttiği gibi göçmen meseleleriyle ilgili bir bakanlığın kurulması (s.35) göçün daha programlı ve ciddi yönetilmesi açısından önemlidir. Göçle ilgili bütün sorunları ve eksikleri giderebilecek kapsayıcı göç politikaları bakanlığın bünyesinde yürütülmelidir. Ayrıca göçmenlerin toplumla

uyumunu kolaylaştırmak için kültürel, toplumsal ve siyasal programlar oluşturulmalı bu programlarda eğitim, istihdam, sağlık gibi konulara daha çok önem verilmesi gerekmektedir. Bu konulara önem verilmesi göçmenlerin çeşitli suç örgütleri tarafından kullanılmalarını ve daha kolay uyum sağlamalarını engellemekte fayda sağlayacaktır.

Kaynakça

- Adil, B. (2020). Türkiye'nin Göç Yönetimi Stratejisi ve Türkiye'de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar: Ankara İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktel, M. VE Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23.
- Arık, D. S. (2020). Türkiye'de Göç Yönetimi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Ekonomik ve Sosyal Etkileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 58-74.
- Aslan, A. (2017). Entegrasyon, Çok kültürlülük ve Katılım: Almanya Türklerinin Yaklaşımı. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 74-88.
- Aydamak, M.Y. (2021). Göçmen Sağlığı Bağlamında Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Sağlık Politikaları. *Sağlık Yönetimi ve Liderlik Dergisi*, (1), 36-58.
- Bahçeci, Hazan I. & Uzun, Şenol (2017). Türkiye'de Uluslararası Göç ve Yerel Politika, Göç Entegrasyon Politikalarının Türk Kamu Yönetimindeki Yeri ve Önemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 192-208.
- Barut, I. (2018). Osmanlı Dönemi'nde Gerçekleşen Göçlerin Kurumsallaşma ve Göç Politikaları Üzerindeki Etkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 161-190.
- Başbuğ, Ş. (2017). Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Karşılaştıkları Çalışma Sorununa İlişkin Bir İnceleme, *İş ve Hayat Dergisi*, S.3(6), ss.137-154.
- Canatan, K. Birinci, M., Çağlar, İ., Kryvenko, Y., Öksüz, S., & Altun, F. (2015). *Disiplinler arası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu: 29-30 Mayıs 2015*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Cenevre Sözleşmesi. (1951). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>.
- Cevheri, S. (2016). G. A. Türk Milleti ve Türk Kimliği: Ulus Devlet İnşa Sürecinde 1934 Tarihli İskân Kanunu.
- Czaika, M., & De Haas, H. (2015). Evaluating Migration Policy Effectiveness. In A. Triandafyllidou (Ed.), *Routledge Handbook Of Immigration And Refugee Studies* (S. 34-40). New York: Routledge

- Çakı, A. (2018). Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı. 24, ss. 129-142.
- Çetin, İ. (2016). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi*, (34), 197-222.
- Çsgb. (2024). Çalışma İzin İstatistikleri. <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>. (Erişim Tarihi: 12.03.2024).
- Demir, B. (2022). Göçmenler ve Sağlık. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi*, 2(2), 298-313.
- Demir, M. (2016). Türkiye'de Yabancıların Sosyal Güvenliği, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, S.1(6), ss.70- 93.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Dergisi*, Cilt:5, Sayı:9, s.29.
- Demirhan, N. (2019). 1923 Yılından Bugüne Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları ve Sosyal-Ekonomik Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirtaş, M. (2009). Kırım Savaşı ve 93 Harbi Süresince Osmanlı Memleketine Gelen Göçmenlerin Sevk ve İskanları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 16(41), 215-238.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinden Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18.
- Ekici, S, Tuncel, G. (2016). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Enver G, Dilek A, Emine S. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1062.
- GCIM, (2005). A paper prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration.

- <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/2018-07/TP5.pdf>. (Erişim Tarihi: 29.04.2024).
- Genç, D. H., (2016). Göçmenlik, Dil Engeli ve Sağlık Hizmetleri. SD Platform, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, (40), s. 44-47.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> (Erişim Tarihi: 01.03.2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Genel Bilgi. <https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi45#:~:text=Ge%C3%A7ici%20koruma%2C%20kitlese%20ak%C4%B1n%20olar%20olar%20tamamlay%C4%B1c%C4%B1%20bir%20%C3%A7%C3%B6z%C3%BCm%20yoludur>. (Erişim Tarihi: 01.03. 2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>. (Erişim Tarihi: 05.03.2024).
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Uyum Hakkında. <https://www.goc.gov.tr/uyum-hakkinda>. (Erişim Tarihi, 10.03.2024).
- Göçmen Sağlığı Merkezleri/Birimleri (2015). Sağlık Bakanlığı 906 Sayılı Yönergesi. <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/131281>. (Erişim Tarihi: 16.03.2024).
- Gökmen, E. Ç. (2018). Turizm Sektöründe Göçmen Emeği: Nitelikli Emek mi? Ucuz Emek mi?. *Çalışma ve Toplum*, 1 (56) , 139-166.
- Gültaş, A. S. (2023). İşgücünde Konuşulmayan Taraf: Göçmen İşçiler, İnsana Yakışır İş Ve Sosyal Güvenlik. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 405-420.
- Gün, M. ve Yüksel, S. (2021). Dünyada Göçmen Eğitimi Politikaları Bağlamında Türkiye'nin Göçmen Eğitimi Sürecinin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, Türkiye'de ve Dünyada Göçmen Eğitimi, 1031-1053.
- Haydar, E. (2018). Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'de Yaşanan Göçler ve Etkileri. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2018(1), 16-27.
- IOM Glossary. (2011). Glossary on Migration . Genevre, İsviçre: IOM
- İçduygu, A. Erder, S. ve Gençkaya, Ö. (2009). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023 Ulus Devlet Oluşumundan Ulus ötesi Dönüşümlere.
- İnan, C. E. (2016). Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (3), 10-33.

- Hsk. (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*.
<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b8768cb1d7eeae05.pdf>.
- İpek, N. (2013). Osmanlı Devleti'nin Göç ve İskân Politikaları. N. İpek ve M. Taştımır (Ed.), *Osmanlı'da iskân ve göç içinde*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- İskan Kanunu, (1934). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf>.
- Kabakuşak, D. (2014). Küresel Göç Yönetişimi Çerçevesinde Türkiye'de Göç Olgusunun Kurumsallaşması, Quo Vadis: Sosyal Bilimler – Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı, Artvin.
- Kahraman, S. (2016). Türkiye'de Göç Yönetişimi ve Suriyeli Sığınmacılar. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kavak, G. (2013). Birinci Körfez Savaşı Sonrası Irak'tan Türkiye'ye Göç ve Sonuçları. *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi*, 435-444.
- Katseli, L., Lucas, R., & Xenogiani, T. (2006). Effects of Migration on Sending Countries: What Do We Know ? *International Symposium on International Migration and Development* . Population Division Department of Economic and Social Affairs United Nations Secretariat.
- Kaya, A. (2014). Türkiye'de Göç ve Uyum Tartışmaları: Geçmiş Dönük Bir Bakış. *İdealkent*, 5(14), 11-28.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Koser, K. (2005). Irregular Migration, State Security and Human Security: A Paper Prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration. *Geneva: Global Commission on International Migration*, 3.
- Mancak, S. (2019). Zorunlu Göç ve Türkiye'de Suriyeli Kaçak İşçilerin Durum Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB (2016). Suriyeli Çocukların Eğitimi İçin Yol Haritası Belirlendi. <http://meb.gov.tr/m/haber/11750/tr#>. (Erişim Tarihi: 13.03. 2024).
- Nevin A. (2019). Uluslararası Göç Kavramı Çerçevesinde Türkiye'de Göç Yönetimi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Naz, Y. (2015). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikası ve Uluslararası Göçün Türkiye'deki Güncel Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Ortaylı, İ. (2017) *Ruslar Hasta Adami Paylaşmayı Teklif Edince*. (29 Ekim 2017). <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ilber-ortayli/ruslar-hasta-adami-paylasmayi-teklif-edince-40626234>
- Polat, S. S. (2020). Türkiye'nin Yeni Göç Yönetiminin Uyum Politikaları Bağlamında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme, *Türkiyat Araştırmaları*, Sayı:5, (2006), s.34-44.
- Saatçioğlu, B. (2017). AB'nin Mülteci Krizi: Normlar-Çıkarlar Dikotomisi Üzerinden AB'yi Yeniden Değerlendirmek. Yaprak Gülcan (Ed.), Sedef Akgüngör (Ed.), Yeşim Kuştepeli (Ed.) Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Bir Konu: Mülteci Sorunu ve Türkiye-AB İşbirliği. İstanbul.
- Sayar, B. ve Dindar Demiray, E.K. (2023). Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 100. Yılında Göçmen Sağlığı Politikaları: Ağız ve Diş Sağlığı. *Current Healthcare Management*, 1(1):36-39.
- Sayın, Y. Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1-13.
- Sezen, İ., Turan, M. ve Kaya, A. A. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Misafirler ve İlişkilendirilen Bulaşıcı Hastalıklar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(4), s. 119–127
- Şahin, E. ve Çıldır, B. (2023). Göçmen Çocukların Okuma Kültürlerine Yönelik Bir İnceleme. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 971-985.
- Taş, H. ve Özcan, S. (2018). Suriyeli Göçmen Sorunlarının, Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7 (17), 36-54.
- Tüfekçi, S. (2002). Kırsal Kesimlerden Büyükşehirlere Göç ve Göçün Aile Yapısında Meydana Getirdiği Değişiklikler: İstanbul Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Oral, B. ve Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları. *Türkiye Klinikleri Halk Sağlığı-Özel Konular*, 3(1), 1-8.
- Özcan, A. S. (2018). Çok Kültürlülük Bağlamında Türkiye'nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 17-29.
- Uluslararası, Göç. Ö. (2013). *Uluslararası Göç Hukuku*, Göç Terimleri Sözlüğü.

- Uzun, Şenol (2024). Cumhuriyetin İkinci Yüzyılına Girerken Türkiye’de Göç, Değişen Demografi ve Göç Yönetimi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 33(1), 1-32.
- Üstübcü, A. (2017). Türkiye’de Göç Politikalarının Dönüşümü: Yasadışılığın Uluslararası Üretiminden Makbul Yabancıya? *Toplum ve Bilim*, (140), 106-121
- Safi, S. (2018). Uluslararası Hukukta Mülteciler, Sığınmacılar ve Entegrasyonun Yasal Göstergeleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(34), 31-63.
- Şeker, B. D.(2015). Göç ve Uyum Süreci Psikolojik Bir Değerlendirme, İçinde B. D. Şeker; İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin (Eds.), Göç ve Uyum (ss. 9-21). London: Transnational Press
- Yağcı, A. H. (2023). Nüfus, Doğurganlık ve Göç: Uzun Vadeli Bir Bakış. <https://medyascope.tv/2023/07/23/alper-yagci-yazdi-nufus-dogurganlik-ve-goc-uzun-vadeli-bir-bakis/?fbclid=ıwar1tjgxtyykuzyjqıjunuafldelduvrp0kujwtpr0d2jg3nypdzfo9xg634> adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 18.03.2023).
- Yılmaz, F. K., ve Ergül, S. (2021). Sağlık Politikası Analizi: Göçmen Sağlığı Kapsamında Suriyeli Sığınmacılar. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 119-128.
- Yücel, K. (2010). Yeni Türkiye ve Dış güçler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.